

KUSTBON

Nr 4 - Årgång 11

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Oktober 1954

Höstplöjning, Ormsö

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Red.-sekr.: *Lars Broman.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1954 med sex nummer.

Prenumerationspris 1954 5 kr,

Annonspis: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1954 - Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Ur innehållet

Från vår verksamhet	sid. 2
Verklighetsmänniska av Domprosten N. Bolander ..	3
Tollare-dagen	4
Ökat samarbete svenskbybor—estlandssvenskar av Folkskollär. Jan Utas	5
Jubileumsfestligheterna i Roma	6
Årsberättelse	7
Mot friheten av J. A—m	8
Alfred Maurer död	9
Rågö-inspelningen uppmärksammas	9
Nils Källström 70 år	9
Katarina Hammerman 60 år	9
Alfred Hammerman 75 år	10
Maria Appelblom 60 år	10
Lisa Westberg 60 år	10

Från vår verksamhet

I det gamla hemlandet var vårt folk huvudsakligen knutet till landsbygden. Av olika anledningar ha vi efter överflyttningen till Sverige i stor utsträckning bosatt oss i städerna, vilket givetvis grundligt ändrat vår livsföring. För vår hårt arbetande bonde- och fiskarbefolkning var sommaren det tunga arbetets årstid. Under hösten skördade man resultatet av mödan och såg

fram emot de kortare dagsverkens och de långa vinternätternas ro. Nu har sommaren emellertid kommit att bli den årstid, då vi ägna oss åt vila och rekreation och avnjuta frukterna av träget arbete vid svarv, fräs och skrivbord under det övriga året. Hösten har här blivit planläggandets och de goda föresatsernas årstid.

Även vårt föreningsarbete har anpassat sig efter den nya rytmen. Sedan föregående nummer av Kustbon kom ut, har en stor del av läsekretsen mötts på Tollare och stärkt vänskapsbanden. S. O. V:s styrelse har på årsmötet mött sina uppdragsgivare och lämnat redovisning för sin verksamhet. Den nya styrelsen har för någon tid sedan hållit konstituerande sammanträde och dragit upp riktlinjerna för arbetet under det nya verksamhetsåret.

Föreningens styrelse kommer i första hand att samla alla krafter på att förverkliga utgivandet av samlingsverket om estlandssvenskarna. Att döma av den redogörelse som lämnades av ordföranden, kommer bokverket att innehålla ett mycket förtärligt text- och bildmaterial om vårt folk och våra bygder. Med hänsyn till materialets omfattning kommer verket sannolikt att ges ut i två delar om ca 350 sidor vardera. Som alla nog förstår, ställer detta projekt mycket stora krav på vår förening, inte minst i ekonomiskt hänseende. Då en stor del av materialet numera är klart för tryckning, har finansieringsfrågan också trängt allt mer i förgrunden av diskussionen. Utförlig redogörelse för samlingsverket kommer att lämnas i ett kommande nummer av Kustbon.

Föreningen kan glädja sig åt ökat samarbete med våra fränder gammalsvenskbyborna.

Många sekler ha sammanflätat aibofolkets äventyrsfyllda historia. Dagösvenskarnas ättlingar — gammalsvenskbyborna — liksom den övriga svenskbygdens folk har att förtälja om bragder och nederlag, om bittra besvikelser men också om ett okuvligt sinnelag som bärgade segern. Alla tänker vi med saknad på de glädjeämnen som det gammaldags bysamhället kunde skänka. Låt oss därför, ni och vi, sätta igång med att förtälja våra öden nu när de ännu har verklighetens underlag. Och det är hög tid. Berättarnas antal minskar för varje år — och måhända lyssnarnas också.

Hur gammalsvenskbybornas och de övriga estlandssvenskarnas samarbete skall ordnas, därom få våra respektive organisationer rådslå. Initiativet är dock taget! Kustbon försöker efter sin förmåga att knyta samman våra familjer och förmedla det ur vår synpunkt värdefulla.

Gammalsvenskbybornas syn på dessa frågor tolkas av folkskollärare Jan Utas på annan plats i detta nummer av Kustbon.

Fil. mag. *Edvin Lagman* från Spithamn, Rickul, har vid Stockholms högskola avlagt *filosofie licentiatexamen* i nordiska språk.

Domprosten Nils Bolander:

VERKLIGHETSMÄNNISKA

Verklighetsmänniska — hur kan man sätta en sådan överskrift när man ämnar stanna inför den lyssnande Maria, henne som "satte sig ned vid Herrens fötter och hörde på hans ord" så bergtagen att hennes syster Marta klagade på henne hos Mästaren och sade: "Herre, frågar du icke efter att min syster har lämnat alla bestyr åt mig allena? Säg nu till henne att hon hjälper mig."

Hur kan man kalla den kontemplativa, praktiskt handfallna Maria för verklighetsmänniska?

Varför skulle man inte kunna göra det! Att vara verklighetsmänniska i ordets innersta och djupaste mening är att vara just som Maria: lyssna när Herren talar.

De andligen andfådda och jagade Marta-människorna behöver sannerligen lyssna till och ta till sig Mästarens ord om den angelägnaste omsorgen: "Marta, Marta, du gör dig bekymmer och oro för mångahanda, men allenast ett är nödvändigt."

Gå in i din kammare och stäng igen din dörr! Ett är nödvändigt: att vara stilla inför Kristus. Det är att vara verklighetsmänniska i anda och sanning.

Inom radiotekniken finns sändare och mottagare. Sändar-stationerna är få, försvinnande få i förhållande till de otaliga mottagar-apparaterna. På alldeles samma sätt bör det förhålla sig på det religiösa området. Sändaren är Gud; vi skall vara inställda på att taga emot hans budskap och kraft.

Det är ganska slående att de människor som lever helt utan någon gudomlig kontakt i de övervägande fallen just är sådana människor som omöjligt kan vara stilla. Deras dag är till brädden fylld av jäkt och hets. De älskar bullret vare sig det är fråga om bilmotorernas och högtalarnas dån, skrivmaskinernas smatter eller schlagerbatteriets eggande rytmiska slammer.

Det skadar inte heller, att de som vill kallas kristna rannsakar sig inför denna fråga: Hur skall Gud kunna få komma till tals med oss, om vi aldrig ger oss tid att lyssna till vad Han har att säga oss?

Någon har sagt, att det är med många av de kristna som om de visserligen telefonerade till Gud, men sedan själva talade oavbrutet och så lade på luren, innan Gud fått något tillfälle att sticka in med ett svar.

Därför blir också vårt jäktande många gånger så förbluffande ineffektivt.

Man kan då och då ställas inför människor som ryckts med av en religiös väckelserörelse och sedan vad det lider fått återfall till sitt gamla, sjaskiga liv igen. Hur gick återfallet till? Orsakerna kan vara ganska skiftande och mångfaldiga. En viss sorts människor är så konstruerade att de alltid är på språng efter allt som smakar nytt, efter det sista modet i den kristliga modejournalen.

Apostlagärningarna säger just om dessa andliga nyhetsjägare att "de icke hade tid eller håg för annat än att tala om eller höra på något nytt för dagen". För dem måste reaktionen förr eller senare inställa sig.

Det finns även något som går under namnet mass-suggestion, mötesberusning. Efteråt, då man inte längre befinner sig inom massans kraftfält, kommer lätt bakslaget.

Vi skall också förstå, att ingenting kan förbli vid det första mötets sötma. Det är själsligt normalt att den första svallande hänförelsen svalkas av.

Men det är alltid ett kritiskt och riskfullt stadium. Då gäller det om "avstannandet" blir till djupare självrannsakan och befastad tro eller till avfall, återfall.

Ett står orubbligt fast: den människa, som troget och träget söker sig till det stilla mötet med Kristus i Hans ord, behöver inte frukta att få uppleva avstannandet som ett återfall.

Låt oss taga oss i akt för att krypa bakom vår aktningvärda rad av tjänande gärningar, när det gäller vårt förhållande till Gud. Gud nöjer sig inte på uppgörelsens lågande dag med vårt "Herre, Herre"-ropande. Han låter sig inte heller föras bakom ljuset av att du och jag omtalar för Honom att vi varit sådana väldiga arbetare i Hans vingård. Allenast ett är nödvändigt, hängivenheten åt, stillheten inför Kristus.

Först den lyssnande Maria kan bli den sysslände Marta.

Höstsamkväm

S. O. V:s medlemmar och andra intresserade inbjudas till traditionellt höstsamkväm
lördagen den 13 november 1954
kl. 19.30

i Hushållsskolan Margaretas lokaler,
(f. d. Fenixpalatsets festvåning)
Adolf Fredriks Kyrkogata 10, Stockholm.

Föredrag av *Professor STEN KARLING*
över ämnet:

Konsthistoriska strövtåg i Svensk-Estland

Föredraget illustreras av ljusbilder från den gamla hembygden.

— Inträdesavgift med kaffe och dopp kr 3:50 —

SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

Tollare-dagen

S. O. V. 45 år

S. O. V:s årsmöte och vår hembygdsdag gynnades inte i år av samma vackra väder som under de senast föregående åren. Trots detta hade 500—600 personer från när och fjärran sökt sig ut i den vackra skärgårdsnaturen för att få träffas och talas vid.

Årsmötesförhandlingarna inleddes traditionsenligt med psalmen Jag lyfter mina händer, varefter ordföranden fil. lic. Elmar Nyman hälsade de närvarande välkomna. Han erinrade inledningsvis om att det i februari i år blev 45 år sedan föreningen S. O. V. stiftades i Bysholm på Nuckö, och yttrade bl. a. vidare:

I över två år fick man vänta på att de ryska myndigheterna skulle registrera stadgarna och bekräftelse härom erhöles äntligen i oktober 1908. I själva verket hade förberedelserna till en estlandssvenskarnas egen kulturella och nationella sammanslutning påbörjats tio år tidigare, dvs. 1898, men förutsättningar hade hela tiden saknats för att en sådan sammanslutning skulle få existera. Tsarregimen var skugggrädd, allting skulle censureras och alla nationella yttringar nedtrycktes obarmhärtigt. Det var först efter japanska kriget och den därpå följande revolutionen 1905 som något friare vindar började blåsa och uppkomsten av vår förening möjliggjordes.

Till Svenska Odlingens Vänners föregångare kan med fog räknas Sång- och musikföreningen på Nuckö och Nykterhetsföreningen på Nuckö. Av stor betydelse som vägröjare för en kulturell sammanslutning var även sockenbiblioteken och den för oss alla välbekanta Kalender eller Almanacka för svenskarna i Östersjöprovinserna. Almanackan började sin rundresa till svenska hem fr. o. m. år 1903.

Det var i elfte timmen som S. O. V. kom till. Svenskarna i de forna Östersjöprovinserna, dvs. i guvernementet Est- och Livland, hade både i materiellt och andligt avseende inte långt till ett absolut bottenläge. Knappt några förbindelser med det gamla moderlandet, ingen nämnvärd möjlighet till kulturell verksamhet. Överallt tsarrikets frihetsfientliga inställning.

Under första verksamhetsåret, 1909 alltså, hade föreningen 268 medlemmar. Verksamheten aktiverades på olika områden och det var klart att myndigheterna ej skulle se med blida ögon på svenskarnas förehavanden. Men myndigheternas reaktionära inställning tilltog och 1913 slog man till. S. O. V:s protokoll och räkenskaper beslagtogs. De ledande medlemmarna måste vara på sin vakt. Sedan kom kriget och revolutionen och verksamheten kunde ej återupptas förrän 1919. Dessförinnan hade dock Svenska Folkförbundet 1917 börjat sin verksamhet, men det hade ju främst politiska syften. 1920 hade vår förening redan ett medlemsantal på drygt 500. Tydligen

utgjorde de mera aktiva estlandssvenskarnas antal ej stort mer än 500, ty någon uppgift på att föreningens medlemsantal någon gång skulle varit väsentligt större ha vi ej.

Många stormar har blåst över Aibolands folk sedan 1909, och de har varit hårda. På vilket sätt Svenska Odlingens Vänner bidragit till att utforma vår folkstams andliga och materiella betingelser är ett långt och än så länge bristfälligt utrett kapitel. Jag kan dock ej underlåta att även i detta sammanhang peka på många välkända men ej alltid tillräckligt beaktade insatser som föreningen kan tillgodoräkna sig. Främst kommer svenskbygdens skolväsende, skolorna i Reval, Korkis, Vichterpal, Birkas, Hapsal m. fl., inrättandet av 6-klassiga skolor på Ormsö och i Reval innan 6-årig skolplikt införts, utbildningen av kompetenta lärare till våra skolor. Vidare folkbiblioteken, jultidningar till de estlandssvenska hemmen, anordnandet av föredrag och samkväm, varav 6-november-firandet blev en allmänt uppskattad tradition, jordbrukskonsulentverksamhet, Kustbon, idrottsrörelsen etc. Det är en mångfald områden som verksamheten omfattat. Vi få ej heller glömma att föreningens ordförande i Estland i många år var folkstammens representant i estniska riksdagen och att svenska folksekreteraren var en av S. O. V:s förgrundsfigurer.

Hur föreningens verksamhet på grund av de ändrade förhållandena delvis fått en annan utformning i vårt nya hemland, torde vara välbekant för er.

Vi erinrar oss i dag med vördnad och stor tacksamhetskänsla alla dessa, som i rätt tid insåg att något måste göras om svenskarna i Estland och Livland även i fortsättningen skulle kunna förbli en nationell enhet med egna traditioner. Det var estlandssvenskar som riskerade sin utkomst och sin trygghet för att landsmännen skulle få det drägligare. Vår respekt för de medlemmar, som under de långa, hårda åren ute i bygderna trotsade urusla kommunikationer, vädrets makter och myndigheternas skugggrädsla för att samlas till rådslag om stammens bästa.

Våra föregångares insatser under de gångna 45 åren kan ej belysas rent siffermässigt, men ett är klart: de har jämnat vägen för oss och de har genom sin verksamhet lyckats rädda vår självkänsla som höll på att gå förlorad. —

Vid de följande förhandlingarna omvaldes hr Elmar Nyman till ordförande för nästkommande verksamhetsår. Även styrelseledamöterna Alfred Heldring och Manfred Nyman samt suppleanten Johan Wallin, som samtliga stodo i tur att avgå, omvaldes för den kommande treårsperioden. Också på revisorsposterna företogs omval. På mångas förslag höjdes medlemsavgiften för nästa verksamhetsår från 3 kronor till 5 kronor.

Ordföranden vände sig härefter med en särskild hälsning till f. birkasrektorn Emil Adalberth, som svarade med att uttrycka sin glädje

Ökat samarbete svenskbybor—estlandssvenskar

Om ni, kära fränder estlandssvenskar, hade kommit till Sverige alla på en gång, så som vi gjorde för 25 år sedan, borde vi gammalsvenskbybor stått på stranden och tagit emot er. Det skulle i så fall ha legat något sällsamt och historiskt över denna mottagningsscen. Vi, ättlingar till bönder från Reigi och Kärddla på Dagö, påbörjade vår resa hem till Sverige 170 år tidigare, men det blev en lång omväg över Moskva—Poltava—Gammalsvenskby — Odessa—Bukarest—Wien—Stralsund, och vandringen tog hela 150 år.

Vi är således äldre som "rikssvenskar" än ni, men är i gengäld bara tiondedelen så många. Det är emellertid inte överlägsenheten i antal vi avundas er, snarare er andliga överlägsenhet. Och språkröret för er särpräglade andliga odling har ni i er egen Kustbon.

I motsats till er har vi — i vår fåtalighet och stora isolering långt borta från Sverige — inte kunnat utveckla något "kulturliv" i egentlig mening, som vi sedan, efter hemflyttningen, skulle kunnat bygga vidare på. Och det andliga ledarskap — låt vara i trängre mening — som Kr. Hoas in i det sista utövade i Gammalsvenskby, kom också ganska snart efter vår ankomst till Sverige genom en rad mindre gynnsamma omständigheter att gå honom ur händerna (det har jag bl. a. hans eget ord på) — och detta utan att någon annan kunde ersätta honom. Något som ju också blev en bidragande orsak till att så pass många av de våra lät sig brytas ut ur gemenskapen för att återvända till Ukraina eller flytta över till Kanada.

Det är alltså inte bara vår ringa numerär, som gör, att vi väl knappast kan tänka oss att någon-

över att efter 25 år återigen ha fått tillfälle delta i föreningens årsmöte.

På grund av det ogynnsamma vädet tvingades man genomföra hembygdsdagens program inomhus. En högtalaranläggning hjälpte till att förmedla programmet till alla dem, som inte kunde beredas plats inne i salen.

Festtalet hölls av pastor Sigfrid Hoas, son till gammalsvenskbybornas hövding Kristoffer Hoas. Medryckande och med stor inlevelse berättade han om svenskbybornas vedermödor innan de vann en fristad i detta land. Endast deras varma gudsförtröstan hade hjälpt dem att härda ut.

Programmet omfattade för övrigt deklamation av Edvin Lagman, solosång av frk Lilian Blees, anföranden av rektor Emil Adalberth och Alexander Samberg. Slutligen föredrog rågöspelmannen Robert Enggrön ett flertal bröllopslåtar från sin hemö på gammalt, äkta durspel. Den duktige spelmannen kommenterade själv sina sprittande melodier.

sin kunna få något organ eller språkrör för vårt "andeliv" i likhet med eder Kustbon. Var det bara fråga om det, skulle ju — om bara den goda viljan till det lilla offer som bleve förbundet med utgivningen — en ganska blygsam, stencilerad periodisk skrift vara nog för att tjäna detta syfte.

Det var i medvetande om detta dilemma, som undertecknad både i vår lilla jubileumsskrift och på minnesfesten i Roma framförde tanken på ett eventuellt samarbete med eder, kära stamfränder, med Kustbon som hjälpmedel.

Ska vi ta högtidligt på saken, så kan det ju rent av sägas, att vi härigenom, efter en 175-årig irrfärd söker oss tillbaka till den historiska gemenskap med er, som bröts sönder genom förvisningsukasen 1781.

Men vi har ju inte bara århundradens historia gemensam med er. De problem som ett sunt inväxande i det svenska samhället och svenskt andeliv av i dag ställer er och oss inför, de är ju i stort sett likadana för oss alla. Att vi varit här i Sverige en längre tid än ni, kompenseras i ert fall nog ganska mycket av att ni aldrig i samma grad som vi tidigare levat isolerade och på sidan om utvecklingens allfarsväg. För att ta ett exempel. När man gör er estlandssvenskar uppmärksamma på att anpassningen till de rikssvenska förhållandena inte får bli en slavisk underkastelse eller okritisk acceptering av allting i rikssvenskarnas livsstil, så gäller ju detta i lika hög grad också oss svenskbybor. Och ett är i alla fall säkert: ingen annan tidning skulle bättre vara lämpad att bli kontaktförmedlare också för oss (nu när vi håller på att spridas alltmer över hela Sveriges land) för annonsering av sammankomster, familjetilldragelser osv. Huruvida ni skulle ha en motsvarande glädje eller nytta av att på detta sätt ta upp oss i er krets kan väl tåla diskussion.

På mötet i Roma upptogs denna tanke med förståelse av eder representant ibland oss, prosten Pöhl, liksom den rönt livligt intresse bland de våra. Svenskbyfolket gav också styrelsen för den nystartade Svenskbyföreningen i uppdrag att utreda saken och ev. inleda detta samarbete. Ja, det framkastades rent av att prenumeration på Kustbon redan från början ska göras centralt av styrelsen för alla föreningens medlemmar. Emellertid vet vi inom den valda interimstyrelsen för den tilltänkta föreningen inte ännu hur pass stort intresset för detsamma kommer att bli, varför dessa rader är att betrakta bara som ett enkelt diskussionsinlägg i frågan.

Edert — storebroderliga — intresse för oss har ni ju redan och på ett utomordentligt sätt manifesterat genom att till vår 25-årsdag utge ett helt Gammalsvenskbynummer av Kustbon och dessutom genom vännen Pöhls förmedling ibland oss utdela ett stort antal exemplar av tidningen kostnadsfritt. Det är därför med största glädje jag nu till sist ber att få framföra allas vårt varma tack för detta intresse — och denna generositet.

Jan Utas.

Jubileumsfestligheterna i Roma

Det är tvivelsutan många märkes-, minnes- och även tacksägelsedagar gammalsvenskbyborna firat såväl ute på Ukrainaslätten som efter ankomsten till sina fäders land den 1 augusti 1929.

Årets 1 augusti-festligheter i Roma på Gotland kommer väl att gå till deras hävder som en av de största och märkligaste. Inte nog med att de då kunde fira 25-årsjubileet av den lyckliga framkomsten till Sverige, utan det blev äntligen också av att bilda en svenskbybornas egen förening, som nu får till uppgift att verka för fortsatt sammanhållning mellan alla som räknar sin härkomst från Gammalsvenskby. Likaså beslöt man att etablera kontakt med Svenska Odlingens Vänner och tidskriften Kustbon, som i de gamla bosättningsområdena i Ukraina alltid var en kärkommen gäst från stamfränderna i Estland.

Det var en menighet på omkr. 700 personer — därav över 500 gammalsvenskbybor — som deltog i minnesfesten. Medan Gammalsvenskbys egna klockor ringde samman tågade svenskbyborna i procession och under avsjungande av psalmen "Lova vill jag Herren" in i kyrkan företrädda av biskop Anderberg, pastor Sigfrid Hoas, kyrkoherdarna Åke Wiberg och Ingemar Björck samt prosten Hjalmar Pöhl.

Gudstjänsten inleddes med skriftetal av kyrkoherde Wiberg. Han talade om nöd och gemenskap och frågade: "Måste det vara nöd för att vi skall lära oss gemenskapens läxa?" Högmässopredikan hölls av pastor Sigfrid Hoas. Dagens predikotext på Kristi Förklaringsdag gav honom ett osökt tillfälle för en betraktelse om de under den svenska folkspillran på Dnjeprs strand fått uppleva. Han erinrade om det stora överfallet 1919 och om påskmorgonen 1922, då byborna var redo att gräva sina egna gravar, och om det stora under, som skedde i och med att de tillätos lämna Ryssland och efter en lång resa mot Norden fick beträda sina fäders jord den 1 augusti 1929 samt om det hjärtliga mottagande de här fick röna. Allt detta var, sade han, som att stiga upp på ett förklaringsberg. Men vi måste också ned från förklaringsberget till vardagslivets svårigheter, till depressionstider, till bekymmer och hemlängtan. Många mäktade inte bära svårigheterna, men idag ser vi, att Herren har välsignat våra händers verk. Han gav oss ett nytt hem och en ny framtid, och vi vet, att vi inte behöver möta framtiden ensamma: Herren är med oss.

Efter parentation över de sedan förra årsdagen i skilda länder avlidna byborna bestogs predikstolen av biskop Algot Anderberg, som erinrade om den unika skrivelse, varigenom ärkebiskop Nathan Söderblom överlämnade prästämbetet till Kristoffer Hoas. Med några ord ur Samuels bok ville biskopen framföra en hälsning till svenskbyborna: "Jonatan, Sauls son, stod upp

och hastade till David i Hores och styrkte hans mod i Gud". Själv hade biskopen känt sig styrkt och stärkt av den förunderliga sång och andakt han mött hos svenskbyborna, "och jag tror", sade han, "att Herren sänt er att hos en och annan styrka modet i Gud."

Därefter framförde prosten Hj. Pöhl — som sociologiskt även undersökt gammalsvenskbybornas anpassning i det svenska samhället — en hälsning från Svenska Odlingens Vänner, varvid han bl. a. sade, att om en folkgrupp i förskingringen utbyter sina fäderneärvda ideal enbart mot materiella intressen, så upphör den att leva som folkgrupp. Både gammalsvenskbyborna och estlandssvenskarna hävdade sig tack vare trofasthet mot sin nationella egenart. Många flyktingar och emigranter resignera och acceptera det nya kulturmönstret oftast omedvetet, ty de sakna den inre styrkan. Men älska vi det gamla, så är lösenordet för både gammalsvenskbybor och estlandssvenskar icke kapitulation utan medveten anpassning med de ideal och värden, som vi medförde från våra forna bosättningsområden. På så sätt bli vi även ett värdefullt tillskott för det nya samhället utan att därvidlag själva förlora något av vår personliga helhetsattityd och själsliga harmoni. —

Fru Molly Dahlberg från KMA (Kvinnliga missionsarbetare) erinrade om att KMA för snart 60 år sedan sände ut Emma Skarstedt (sedermera fru Hoas) som församlingssystem till Gammalsvenskby och hur fru Hoas efterhand blev hela Gammalsvenskbys tröstemor.

Därefter följde den traditionella nattvardsgången. Det var en gripande syn att se duklag efter duklag vandra fram till altarringen. Där kom de allra äldsta byborna, stödda av sina barn, där kom män och kvinnor i sina bästa år och en hel rad ungdomar av den generation som fötts på Gotland. Tillsammans blev det 240 nattvardsgäster. Svenskbybornas egen kör sjöng ur Sions toner den suggestiva "Upp alla verk som Herren gjort". Högtiden i kyrkan avslutades med psalmen "Signe och bevara".

Efter gudstjänsten blev det kransnedläggning ute på kyrkogården. Vid kontraktsprosten Arvid Ruhrs grav talade pastor Sigfrid Hoas till "svenskbyprostens" minne, och vid Kristoffer och Emma Hoas grav invid klockstapeln talade den gamle läraren Gustav Utas och tackade för allt de gjort för sina bybor.

Efter gemensam festmiddag i bygdegården med ett 150-tal deltagare samlades man på kyrkbacken där följande interimstyrelse valdes för den nybildade Gammalsvenskbyföreningen: Petter Annas (sammankallande), Gustav Kotz, Jacob Hoas j:r och Simon Buskas. Svenskbybornas nyutkomna jubileumsskrift "Svenskbyborna 25 år i hemlandet 1929—1954" med många instruktiva uppsatser samt Kustbons Gammalsvenskbynummer fingo ett tacksamt mottagande. Med ett "väl mött" i Roma 1955 avslutades den givande sammankomsten.

Berättelse

öfver verksamheten inom föreningen Svenska Odlingens Vänner från årsmötet 1953 intill årsmötet 1954.

Styrelsen har under det gångna verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande: hr Elmar Nyman. Ledamöter valda intill årsmötet 1956: hrr Hugo Mickelin och Ivar Pöhl. Ledamöter valda intill årsmötet 1955: hrr Viktor Aman, Lars Broman och Anders Lindkvist. Ledamöter valda intill årsmötet 1954: hrr Alfred Heldring och Manfred Nyman.

Suppleant vald intill årsmötet 1956: hr Albert Vesterby. Suppleanter valda intill årsmötet 1955: hrr Edvin Lagman och Anders Stenholm. Suppleant vald intill årsmötet 1954: hr Johan Wallin.

Föreningens revisorer ha varit: hrr Richard Aman och Fridolf Grönberg. Revisorssuppleanter ha varit: frk Olga Hallberg och fru Alma Pöhl.

Styrelsen har inom sig utsett: till vice ordförande hr Victor Aman, till sekreterare hr Anders Stenholm, till skattmästare hr Lars Broman och till klubbmästare hr Anders Lindkvist.

Antalet medlemmar i föreningen uppgick den 1 augusti 1954 till c:a 450.

Under verksamhetsåret har styrelsen hållit 5 protokollerade sammanträden. En del brådskande ärenden ha dessutom handlagts och beslutats per telefon.

Föreningens organ "Kustbon" har under år 1953 utkommit med 6 nummer med civilekonom Manfred Nyman som redaktör och ansvarig utgivare och kamrer Lars Broman som redaktionsskreterare. Till dessa får styrelsen här framföra sitt varma tack för ett förtjänstfullt arbete. Prenumerantstocken uppgick den 1 augusti 1954 till omkring 1 200. En innehållsförteckning till årgångarna 1944—1954 har utarbetats av fil. mag. Edvin Lagman.

Söndagen den 16 augusti 1953 anordnade föreningen i samband med sitt årsmöte en estlandssvensk hembygdsdag på Tollare folkhögskola. Deltagarantalet uppskattades till betydligt öfver 1000 personer. Festtalet hölls av docent Gerhard Hafström, som gav en fängslande och initierad skildring av estlandssvenskarnas öden genom tiderna. I hembygdsdagens program medverkade i öfvert föreningens ordförande, fil. lic. Elmar Nyman med hälsningsanförande, tjänsteman Alfred Heldring med ett kåseri på bygdemål, samt den estlandssvenska blandade kören under ledning av folkskollärare Viktor Aman.

Lördagen den 14 november 1953 anordnades i Margaretaskolans lokaler i Stockholm ett samkväm med 182 deltagare. Programmet upptog hälsningsanförande av fil. lic. Elmar Nyman, föredrag av fil. mag. Edvin Lagman om estlandssvensk diktning, körsång av den blandade kören under folkskollärare Viktor Amans ledning samt filmförevisning.

Den 3 april 1954 samlades ett 80-tal estlandssvenskar till ett av föreningen anordnat vårsamkväm i KFUK:s lokaler i Stockholm. Läroverksadjunkt Anders Stenholm höll hälsningsanförandet, och folkskollärare Viktor Aman visade och kommenterade ljusbilder från Estlands svenskbygder. I programmet ingick dessutom allsång och filmförevisning.

Vid festligheterna i Betesdakyrkan den 19 april 1954, då c:a 900 estlandssvenskar samlades för att fira 10-

årsminnet av öfverflyttningen till Sverige, talade fil. lic. Elmar Nyman som representant för S. O. V.

Till gammalsvenskbybornas jubileum den 1 augusti 1954 med anledning av att det gått 25 år, sedan de återbördades till Sverige, utkom tidningen "Kustbon" med ett gammalsvenskbynummer. 100 gratisexemplar av detta nummer ha delats ut bland gammalsvenskbyborna. På jubileumsdagen framfördes föreningens hälsningar genom prosten Hjalmar Pöhl.

Arbetet med samlingsverket om estlandssvenskarna har fortsatt under det gångna verksamhetsåret. Det influerna materialet har nu nått en sådan omfattning, att tryckningen börjar bli aktuell.

Då den ekonomiska undersökningen bland estlandssvenskarna, som påbörjades hösten 1951, inte gett tillfredsställande resultat, har styrelsen uppdragit åt fyra styrelseledamöter att genom intervjuer inskaffa de erforderliga statistiska uppgifterna från några utvalda estlandssvenska byar. Detta arbete pågår för närvarande, och om metoden visar sig vara användbar, skall den tillämpas även på de övriga byarna.

Ett utskott, bestående av civilekonom Manfred Nyman, teol. och fil. kand. Ivar Pöhl samt ingenjör Richard Aman, som tillsattes hösten 1952, har fortsatt med insamlingen av bildmaterial från Estlands svenskbygd.

Med anledning av de oenhetliga normer, som varit rådande vid tillgodoräkandet av tjänsteår i Estland för f. d. estlandssvenska folkskollärare och i syfte att förbättra dessa lärares pensionsunderlag, har föreningen genom fil. lic. Elmar Nyman utarbetat en promemoria och tablå öfver dessa lärares tjänstgöringsförhållanden. De genom utredningen framkomna synpunkterna torde kunna bli till stor nytta för de berörda lärarna. Dessa böra därför i löneklassplacerings- och pensionsfrågor konsultera S. O. V:s styrelse.

Under det gångna verksamhetsåret har styrelsen aningen med telegram, blommor eller gåvor uppvaktat en del prominenta medlemmar på deras bemarkelsedagar. Styrelsen har även låtit utarbeta särskilda hedersledamotsbevis åt sina hedersledamöter.

Genom kamrer Lars Broman och tjänsteman Hugo Mickelin har föreningen varit representerad i Stiftelsen för Kustbohemmets styrelse. Två styrelseledamöter ha också tillhört styrelsen för Stockholms lokalförening av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet och ha på detta sätt upprätthållit en betydelsefull förbindelse med denna organisation. Även med andra organisationer och institutioner har kontakt etablerats då det gällt att bevaka estlandssvenska intressen. En rad förfrågningar i estlandssvenska angelägenheter ha dessutom besvarats av enskilda styrelseledamöter.

Genom välvilligt tillmötesgående från Stockholms lokalförening av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet har föreningens och Kustbons expedition även under det gångna verksamhetsåret varit förlagd till Tunnelgatan 23, III tr., Stockholm.

Slutligen vill styrelsen till alla dem, som bidragit till främjandet av föreningens verksamhet, framföra sitt varma tack.

Stockholm i augusti 1954.

Styrelsen.

MOT FRIHETEN

ETT FLYKTMINNE

Efter det de första flyktningbåtarna på försommaren 1943 avseglat från Ormsö, mognade även våra flykttankar, men den tyska ordern att fiskebåtarna skulle beslagas förekom oss.

I början på juli beslöt vi emellertid, att bakom ryggen på tyskarna sträcka kölen till en ny båt, som skulle bli större och mer lämpad för en längre sjöresa, än den tyskarna lagt beslag på. Ett illegalt båtbygge kunde vara riskabelt nog men ändå större bekymmer vållade det oss att komma över spik. Tursamt nog hade vi inte bara båtbyggare inom laget, utan också en smed. Denna fick i uppgift att skaffa fram spik för bordläggningen.

Under de veckor arbetet pågick, hade den tyske kommandanten rätt ofta ärenden till smedjan, men vi blev alltid varnade i tid. Det var då bara att låta järnet kallna och ta ett annat arbete. Så snart han hade gått, blev det fart igen i spik-smedjan.

Trots slätter och skörd fortsatte vi båtbygget. Det var den tid på året, då nätterna började bli kyliga. Tanken på de annalkande höststormarna kom oss att forcera arbetet. Samma dag båten skulle bli färdig, hade emellertid en tysk patrull nosat sig fram till det lilla varvet.

Vi hade själva lyckats sätta oss i säkerhet vid den plötsliga attacken, men för att inte misstankarna skulle falla på någon oskyldig, beslöt sig två av oss att träda i bräsch och ta på oss ansvaret.

Morgonen därpå, innan vi hade stigit upp bankade det på dörren, och när vi öppnade, rusade några beväpnade tyska soldater in. Ordern om fängsling utdelades kort och hårt. Vi fick några minuter på oss att ta farväl av våra anhöriga och så bar det av till Hapsal, där vi efter ett kort förhör sattes in i länshäktet på obestämd tid.

Trots svältkosten som vi bestods, var behandlingen relativt mild. Råttornas kapplöpningar över golv och britsar, fukten, kylan och ovissheten var dock ganska deprimerande under de första dagarna. En ljuspunkt var, att mannen som fått i uppdrag att vakta oss, visade sig tillgänglig för resonemang. Han kom bl. a. att tjänstgöra som brev-bärare mot löfte om ersättning in natura, när vi blev frigivna. Frestelsen för några godbitar blev tydligen starkare än fruktan och den ljumma lojaliteten mot överheten. När vi slutligen blev försatta på fri fot i samband med att båtarna frigavs, erbjöd han oss motorbränsle i utbyte mot matvaror, något som kom oss väl till pass. Bensin och fläsk kunde ingen motstå i dessa tider.

En februarikväll 1944 satt vi runt radioapparatens för att ta del av väderleksrapporten från Sverige. Det var tydligt, att ett oväder var på väg västerifrån. Alla i båtlaget hade emellertid varit redo att ta det avgörande steget så många gånger, att det eviga lyssnandet på väderleksutsikterna började bli enerverande. Ovädret skulle säkert inte hinna till våra kuster, innan vi fått landkän-

ning på andra sidan havet. Efter en kort rådplägnings, beslöt vi att ge oss iväg denna natt. Vi kände tungt ansvar mot kvinnor och barn att ge oss ut på ett vintrigt, stormigt hav med tjugo personer i en öppen båt, men det andra alternativet var inte bättre.

Alla skyndade hem för att tala om beslutet och göra de sista förberedelserna. Vi hade ingen tid att förlora; klockan började närma sig tolv. Vi tog varma kläder på oss, kastade en sista blick på barndomshemmet och allt det, som hållits i helgd och bragts samman med kärlek och möda. Båten lyftes upp på en vagn och kördes genom mörkret iväg mot stranden. Ibland fastnade vagnshjulen i snödrivorna, ibland rullade de lättare över barsanden, men fram kommo vi. Där ute brusade havet mörkt och olycksbådande. Vagn och båt kördes ut i vattnet, och när vågorna nådde bringan på hästen, var båten flott. Män, kvinnor och barn stuvades in med de tillhörigheter, som skulle medhavas. En presenning spändes över sittrummet och så kröp man ihop där nere i mörkret så många som fick plats. Driven av två par åror gled båten till sjöss. Det började nu blåsa från sydväst, seglen hissades och efter en stund lyckades vi starta motorn. Allting såg ut att gå bra, ända tills motorn började hosta och så småningom stannade efter någon halvtimme — en naturlig följd av det undermåliga bränslet. Allt arbete att få igång den var fruktlöst, och vi hade nu enbart att lita till seglet. Den vid starten relativt svaga blåsten tilltog med varje timme, tills den snart nog övergick i storm. I den svåra sjöhävningen var det inte lätt att hålla rätt kurs med hjälp av vår lilla hemmagjorda kompass. Vi hade emellertid tur, då vi kunde navigera efter Polstjärnan, som ibland glimmade fram emellan molnen. Vid sjutiden passerade vi Odinsholm, och framemot tio kunde vi över vågkammarna skönja de första svaga konturerna av Hangö.

Efter tio timmars sjöresa i rykande storm var vi framme i Hangö. Strax efteråt började det snöa och all sikt var omöjliggjord. Men vi hade nått räddningen.

J. A—m.

Mutations-mink

Vi säljer utan mellanhänder till Kustbons läsekrets ett antal förstklassiga

minkskinn

i färgerna silverblå och "Royal pastell" samt även nordisk ljus

blåräv.

Synnerligen humana priser. Även avelsdjur till salu. Ring eller gör ett besök.

Tel. VAXHOLM 0764 (riktnummer) 120780
Personligen Stenholm. Adress: Åkersberga

Alfred Maurer död

Estlands exilpresident Alfred Maurer har avlidit på Karolinska sjukhuset i en ålder av 65 år.

Alfred Maurer var till yrket advokat och ledde under 15 år det estniska advokatsamfundets verksamhet. Han var agrarpartiets representant i parlamentet och under självständighetstidens senare del även vice talman i första kammaren. Under ryska och tyska ockupationerna var han en av de ledande krafterna bakom Estlands underjordiska regering. År 1944 när ryssarna återerövrade Estland, flydde han till Sverige, där han försörjt sig som arkivarbetare. Förra året valdes Maurer i Augustdorf i Tyskland till den estniska presidentens ställföreträdare i exilen.

Enligt författningen blir nu hans efterträdare exilpremiärminister Johan Holberg, Toronto.

Sedan 1953 har det funnits två estniska exilpresidenter. Mest känd är måhända socialdemokraten A. Rei, som under flera år ensam innehade posten i sin egenskap av äldste medlem av Estlands sista konstitutionella regering. År 1953 valdes emellertid också Maurer till president, ett val som stödde sig på en annan tolkning av den estniska författningen.

★

60 år

fyller lärarinnan **KATARINA HAMMERMAN** den 11 november.

Hon står som en typisk representant för de många estlandssvenskar, som haft lusten att lära men saknat möjligheten att få den tillfredsställd. Under stora svårigheter har hon fått krängla sig fram till bokligt vetande, såsom vanligt var för den generation av lärare i svenskbygden som hon tillhör. I femton år tjänstgjorde hon sedan vid skolan i hemlandet. Efter den allmänna överflyttningen har hon även i Sverige tjänstgjort som lärare.

Katarina Hammerman är av slitstarkt virke. Mot svårigheterna i livet har hon alltid haft ett soligt humör och ett glatt leende. Hennes ljusa livssyn har gjort henne till en tillgång och glädjekälla för kamraterna.

★

Rågö-inspelningen uppmärksammas

Rågöspelmanen Robert Enggröns dragspelskiva har uppmärksammas av Accordion Journalen där kapellmästare Arthur Österwall skriver:

"Till de mer originella inspelningarna får man räkna denna Robert Enggröns med durspel. I skivinspelningarnas grönaste barndom förekom dylika upptagningar. Med de moderna inspelningsmetoderna, är det därför en i mitt tycke uppmärksammas platta som snurrar på skivtallriken. Och därtill ett splitter nytt märke — Rågöbo. Det är klämmig taktfast bygdemusik som Enggrön utför. Inspelelsen skänker en fläkt av logdans med

Nils Källström 70 år

Den 24 oktober fyllde f. byråchefen Nils Källström, Stockholm, 70 år. För alla dem som under 1930-talet sysslade med estlandssvenskt kulturarbete är Nils Källströms namn och person välbekant. Som mångårig sekreterare och v. ordförande i Riksföreningens lokalavdelning i Stockholm kom dåvarande

byrådirektören Källström att få en allsidig inblick i de estlandssvenska frågorna. Genom många resor till svenskbygderna i Estland skaffade han sig den lokalkännedom som var oundviklig för problemens rätta bedömning. Skolväsendet låg honom mycket varmt om hjärtat. Vi vill i detta sammanhang särskilt framhålla Nils Källströms stora insats vid tillkomsten av skolhuset i Alliklepp för vippalsvenskarna. Under den korta tid den 1935 öppnade skolan fick användas för sitt ändamål skedde en storartad uppräckning bland de så illa lottade gränstraktssvenskarna. Låt oss ej heller glömma de stora förtjänster Nils Källström gjort nargöborna när det gällde att skrapa ihop de ganska stora belopp som åtgick till kapellbygget. Kapellet blev färdigt men församlingsborna skingrades . . . Under de första alltför bekymmersfulla åren för svenska gymnasiet ledning i Hapsal tydde Stockholms lokalavdelnings och dess energiske sekreterares råd och bistånd oerhört mycket.

Men det är inte bara estlandssvenskarnas livsfrågor som intresserat byråchefen Källström. Under en lång följd av år har han även med stor energi ägnat sina krafter åt våra fränder finlandssvenskarna. Som ordförande i föreningen Svensk-Finlands Vänner och redaktör för föreningens tidskrift har han utfört ett fruktbart arbete i det svensk-finländska kulturarbetets tjänst.

Vi önskar byråchefen Nils Källström lycka till under kommande år och framgång i strävandena för svenskheten.

Elmar Nyman

skuttande, nationalklädda och glada människor. För intresserade av folkmusik bör skivan ha stort värde. Och Enggrön bör ha en eloge för sin prestation.

Durspelet möjliggör inga variationer. Det är begränsat. Robert Enggrön spelar lekande lätt, han trivs och tycks ha stor kännedom om musikformen."

Plattan kan rekvireras hos Walle Söderlunds Studio, Herkulesgatan 24, Stockholm C, eller direkt hos Bröderna Enggrön, Wollmar Yxkullsgatan 9, Stockholm Sö, tel. 42 10 29. Pris kr. 5: —.

Alfred Hammerman 75 år

Jubilaren är född den 24 sept. 1879 i Kärrslätt på Ormsö där hans far var lärare. Som äldst av åtta syskon fick han på grund av förhållandena redan i barnåren pröva på hårt arbete. Årslönen för fadern, som var lärare, var på den tiden endast 80 rubel. Då kommunalkassan dessvärre ofta var så gott som tom, hände det flera gånger att "skolmaistorn" fick nöja sig med halva lönen. Vid ett tillfälle fick läraren efter ett årslångt arbete med 80 elever återvända hem till familjen utan en enda kopek. De styrande hade vid detta tillfälle tröstat honom med orden: "Skolmaistra få sina len e himmon."

Barnaskaran måste därför hjälpa till i förvärvsarbetet. Under sommarmånaderna blev det potatisplockning och skördearbete hos bönderna i byn och under vinterhalvåret slöjd, bokbinderi samt tillverkning av nät och ryssjor.

Efter avslutad skolgång hemma i Kärrslätt fortsatte han sin utbildning i Hapsal. Efter några år efterträdde han så sin far som lärare på Kärrslätt skola, där han gjorde sig känd och respekterad som en samvetsgrann och duglig lärarkraft.

Strängt uppfostrad i Herrens tukt och förmaning blev Alfred Hammerman en gudsfruktig och orädd föregångsman, som avskydde hyckleri och svek. Med sanningen som vapen har han klarat sig genom många svårigheter.

Alfred Hammerman har i sin krafts dagar varit livligt verksam inom samhällslivets olika områden. Han tillhör för övrigt den trånga krets av framsynta estlandssvenskar, som år 1909 sammanträdde i Bysholm för att lägga grunden till Svenska Odlingens Vänner. Sedan dess har jubilaren varit en av föreningens trognaste kämpar på sin hemö. Alfred Hammerman har även innehaft posten som kommunalordförande på Ormsö.

Jubilarens många vänner tacka honom för trogen vänskap och tillönska honom en lugn och fridfull ålderdom.

★

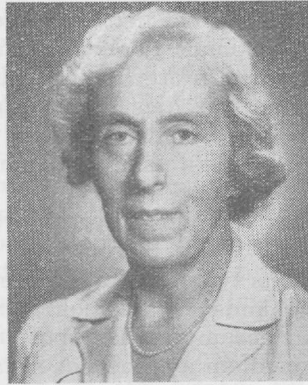
60 år

fyllde lärarinnan *MARIA APPELBLOM* den 7 september.

Maria Appelblom började sin lärarverksamhet vid mycket unga år och hann sålunda under en lång rad av år — ibland avbruten för fortbildningskurser hemma och i utlandet — undervisa svenskbygdens pojkar och tjejer. I likhet med många andra av våra lärare nödsakades Maria Appelblom flera gånger byta skola, men hennes goda humör och intresse för arbetet har alltid bemästrat svårigheterna. Hennes goda handlag

Lisa Westberg 60 år

Fru Lisa Westberg är en av de få rikssvenskar som kommit i beröring med så gott som alla estlandssvenskar. En mångårig verksamhet i Riksföreningens och Kommitténs för estlandssvenskarna tjänst har gett henne rika tillfällen att studera såväl goda som dåliga sidor hos vårt folk. Redan

1931 knöts fru Westberg till Riksföreningens expedition i Stockholm och när sedan den s. k. Rågökommittén bildades 1940 kom hon även i dess tjänst. Rågökommittén omdöptes ju senare som bekant till Kommittén för estlandssvenskarna.

Expeditionen för kommittén på Tunnelgatan 23 — under en

kortare tid förlagd till Herkulesgatan — kom för flertalet estlandssvenskar att inta den centrala platsen under de första trevande åren i det nya hemlandet. Problem av de mest egenartade slag anförtroddes åt tjänstemännen där och man var också övertygad om att kommittén skulle kunna lösa dem. Att allmänheten vågade komma med både stora och små bekymmer var till icke ringa del fru Westbergs förtjänst. Hon blev som en klockarmor för alla de rådfrågande och hjälpbehövande, alltid tillmötesgående, personligt intresserad och gladlynt.

Vi vill gärna tro, att fru Westberg under det kvarts sekel hon haft att syssla med frågor om estlandssvenskarna skall ha funnit fler glädjeämnen än besvikelser. 1930-talet var en sjudande period i våra kulturella strävanden — folkhögskolan, gymnasiet, lärarutbildningen, idrottsverksamheten etc. — På alla områden märktes Riksföreningens, främst dess Stockholmsavdelnings, stöd och intresse. Många av de brev som kom under dessa år var signerade L. Westberg.

Då Lisa Westberg den 18 oktober firade sin 60:nde födelsedag sände många estlandssvenskar henne en tacksam hälsning. Även Kustbon ber få överbringa sina varma välgångsönskningar.

★

Glöm ej prenumerationsavgiften!

Postgiro 19 72 07

med barnen är erkänt och hennes lärargärning uppskattad.

På sin högtidsdag uppvaktades Maria Appelblom av många minnesgoda vänner.

Vår kära Mor
Änkefru

Agneta Berggren

född den 31 maj 1880
insomnade lugnt och stilla
den 15 september 1954.
Djupt sörjd och saknad av oss
barn, syster, släkt och vänner.

BARNEN

Hur tomt, hur tyst här hemma
sen Du ifrån oss gick.
Ej hörs Din kära stämma,
ej möter oss Din blick.
Ett budskap kom från Herren,
Du måste från oss gå.
Men vänta, bortom jorden
en gång vi mötas få.

Vår älskade Moder
Farmor, Mormor och Mormorsmor

Kerstin Wiberg

f. Tennisberg

Född den 17 sept. 1874 i Rickul
Avled den 21 aug. 1954 på Epidemisjukhuset i
Södertälje
Innerligt sörjd och saknad av

Barnen

Barnbarn, Barnbarnsbarn samt släkt och vänner

Här vill jag stilla bliva,
Här är mig ljuvt få bo.
Här lovar Du att giva
Åt trötta själen ro.
Här har jag säkert fäste
Och tryggad ankargrund
Min tillflykt och mitt näste
Jämväl i dödens stund.

Vår kära Mor och Farmor

Agneta Hamnholm

f. Borrman

född den 23 dec. 1865 på Ormsö
avled den 6 sept. 1954 på Mjölkö.

Sörjd och saknad av

JOHAN MARIA och Barnbarnen.

Ett strävsamt liv har slocknat ut,
En flitig hand har domnat.
Din arbetsdag har nått sitt slut,
Ditt trötta huvud somnat.

Min älskade maka

Selma Alfhild Wikman

f. Steholm

Född den 19 jan. 1879 i Finland
Död den 23 mars 1954 i Uppsala
Sörjd och saknad av

MAKE Släkt och Vänner

Du lugnt och stilla vandrat har
All sorg och plåga tyst Du bar.
Nu blott Ditt minne lever kvar.

Min älskade Make
vår käre Far, Farfar och Bror

Anders Söderholm

Född den 12 april 1875 på Nuckö
avled den 19 juli 1954 på
Norrköpings Lasarett

Djupt sörjd och saknad av oss
samt övrig släkt och vänner.

Fader sov i ostörd ro
Uti gravens tysta bo
Jesus som dig livet gav
Skall dig väcka ur din grav.

Min käre make

Thomas Åkerman

Född den 23 mars 1907

har stilla avsomnat
den 7 augusti 1954

Djupt sörjd och saknad av

MAKA Syskon, Släkt och Vänner

I himmelens glädje
Du nu har fällt ankar
Och färden på rytande havet är slut.
Nu glömt är för evigt
Alla smärtande tankar,
Av sällhet Du jublar
Där hemma hos Gud.

FAMILJENYTT

Förlovade

Arnold Andresen från Oslo och Ingeborg Pöhl från Rågö den 18 maj 1954 i Mariannelund.

Ing. Åke Bergström och Catarina Hedenström i Stockholm, den 24 juni 1954.

Vigda

I Filadelfiakyrkan i Enköping den 31 juli 1954, Ingvald Luks och Gunhild Eriksson.

I Stockholm den 21 augusti 1954, Johan Berggren och Katarina Söderholm.

Den 21 aug. 1954 i Sundbyberg mellan fil. stud. Lennart Steiner och Helga Westerblom, dotter till Robert Westerblom från Gutanäs, Nuckö, och hans framlidna maka Amalia, f. Errita.

I Mariehamn den 5 september 1954, Einar Vesterby och Elvia Akerblad.

Födda

Mellvi Eva f. den 20 april 1954 i Stockholm, dotter till Armilde Aruvee f. Mathiesen och Voldemar Aruvee.

Anette Birgitta f. den 27 juli 1954 i Norrköping, dotter till Brita Söderholm f. Svensson och Elmar Söderholm.

En dotter, den 7 sept. 1954 i Stockholm, Hilda Agneta Lindqvist född Lindblom och Frans Åke Lindqvist.

Döda

Änkefru Agneta Hamnholm, född Borrman den 23 december 1865 på Ormsö, avled den 6 september 1954 på Mjölkö.

Johannes Söderström, född den 20 oktober 1873 på Rågö, avled den 24 februari 1954 på Nysätra ålderdomshem.

Alexander Simberg, född den 1 mars 1874 på Rågö, avled den 8 augusti 1954 på Björkö-Arholma.

Anders Söderholm, född den 12 april 1874 på Nuckö, avled den 19 juli 1954 i Norrköping.

Änkefru Kerstin Wiberg, född Tennisberg den 17 sept. 1874 i Rickul, avled den 21 aug. 1954 i Södertälje.

Fru Selma Vikman, född Sveholm den 19 januari 1879 i Finland avled den 23 mars 1954 i Uppsala.

Änkefru Lovisa Mitman, född Mathiesen den 16 oktober 1879 på Nuckö, avled den 17 augusti 1954 på Kustbohemmet, Ramsö, Vaxholm.

Änkefru Agneta Berggren, född Nordbäck den 31 maj 1880 på Ormsö, avled den 15 september 1954 i Stockholm.

Johannes Elfvingren, född den 28 mars 1880 på Rågö, avled den 6 juli 1954 i Grisslehamn.

Anders Liljebäck, född den 29 maj 1883 på Ormsö, avled den 3 juli 1954 i Fittja.

Fru Ida Sofia Lindström, född den 24 juni 1901 i Vippal, avled den 27 september 1954 i Hallstahammar.

Anders Massalin, född den 9 januari 1905 på Ormsö, avled den 22 aug. 1954 i Stockholm.

Thomas Åkerman, född den 23 mars 1907 på Ormsö, avled den 7 augusti 1954 på Karolinska sjukhuset i Stockholm.

Fru Rita Raimet, född Avango den 24 dec. 1921 i Reval, avled den 17 aug. 1954 i Stockholm.

Bemärkelsedagar

80 år

Bäckman, Agneta, f. 11 nov. 1874, Ormsö
Vikstrand, Marta, f. Pask, f. 11 nov. 1874, Runö
Bäckman, Anders, f. 20 nov. 1874, Ormsö
Holm, Lars, f. 20 nov. 1874, Ormsö
Alström, Kristina, f. Mass, 25 nov. 1874, Runö
Österman, Mats, f. 30 nov. 1874, Runö
Koinberg, Maria, f. Zeisig, 16 dec. 1874, Nuckö

75 år

Hamberg, Lars, f. 19 dec. 1879, Ormsö
Luther, Viktor, f. 29 dec. 1879, Nargö

70 år

Stenberg, Lena, f. 5 nov. 1884, Rickul
Nurmela, Julius, Alfred, f. 7 nov. 1884, Reval
Grönlund, Magdalena, f. 9 nov. 1884, Rågö
Johansson, Anna Maria, f. Lundgren, f. 16 nov. 1884,

Lustifer

Hamberg, Birgitta, f. Öman, 20 nov. 1884, Ormsö
Ahlberg, Lovisa, f. Vesterbom, 23 nov. 1884, Rickul
Engblom, Pauline, f. Hamm, 23 nov. 1884, Vippal
Selin, Agneta, f. 24 nov. 1884, Ormsö
Bäckman, Gertrud, f. Murman, 30 nov. 1884, Ormsö
Talberg, Johan, f. 10 dec. 1884, Rickul
Bäckman, Maria, f. Berggren, 13 dec. 1884, Ormsö
Fällin, Johan, f. 14 dec. 1884, Ormsö
Rogge, Axel Nikolai, f. 30 dec. 1884, Reval

60 år

Veski, Johannes, f. 4 nov. 1894, Nömme
Hamberg, Anders, f. 5 nov. 1894, Ormsö
Priskus, Eduard, f. 6 nov. 1894, Harku
Hammerman, Katarina, f. 11 nov. 1894, Ormsö
Saare, Maria, f. Raun, 15 nov. 1894, Reval
Reets, Mina, f. Brun, 25 nov. 1894, Nuckö
Enkel, Gertrud, f. Nyblom, 2 dec. 1894, Ormsö
Öman, Maria, f. Förberg, 4 dec. 1894, Ormsö
Timmerman, Maria, f. Grönberg, 19 dec. 1894, Nuckö
Grönstrand, Maria, f. Moll, 22 dec. 1894, Orro
Akk, Eduard, f. 25 dec. 1894, Reval
Sandell, Katarina, f. Glad, 25 dec. 1894, Ormsö

50 år

Vibusk, Voldemar, f. 2 nov. 1904, Nuckö
Tammesaar, Oskar, f. 9 nov. 1904, Nuckö
Grönlund, Rosette, f. Nyman, 19 nov. 1904, Rågö
Rönnerberg, Lars, f. 21 nov. 1904, Ormsö
Fölsch, Heinz Albert, f. 29 nov. 1904, Reval
Klippberg, Ruben, f. 29 nov. 1904, Rickul
Marks, Axel, f. 6 dec. 1904, Odinsholm
Reets, Leopold, f. 8 dec. 1904, Nuckö
Kosker, Alice Albertina, f. 8 dec. 1904, Baltischport
Hamberg, Maria, f. Friberg, 20 dec. 1904, Ormsö.